

Nii muusika kui ka filmid on õpilastele olulised pigem kui suhete taustategurid ning täidavad suhtlemise saatefunktsiooni.

Muusika kui fenomen koolikultuuris

A i r i L i i m e t s

K ä t l i n P u h m a s t e
Tallinna Kalamaja Põhikooli muusikaõpetaja

M o o n i k a T o o m i n g

Tallinna Üldgümnaasiumi muusikaõpetaja

I r e n a B o r m a n n - E s k o r

Tallinna Rocca al Mare Kooli muusikaõpetaja

Mis koolis muutuks, kui muusikat hakataks käsitama kunstina, mitte vahendina muude n-ö praktiliste eesmärkide saavutamiseks?

Nagu Maarja Haameri artiklist lugeda võis, oli Tallinna Saksa Gümnaasiumi õpilaste igapäevategevuste pingereas muusika koos televiisori vaatamisega esikohal. Kui tugineda aga õpilaste elustiili uurimiseks koostatud meetodika "Pingist pinki" abil aastatel 1975–1998 saadud tulemustele (2), võib väita, et paraku pole enamasti tegemist huviga muusika kui kunsti vastu. Faktoranalüüsid on kõigil aastatel järjekindlalt koondunud ühte faktorisse muusika kuulamine, kinos käimine ning suhtlemine sõpradega. Seega pole ilmselt põhjust rääkida ka suurest huvist filmikunsti vastu, vaatamata sagedasele kinos käimisele, vaid nii muusika kui ka filmid on õpilastele olulised pigem kui suhete taustategurid ning täidavad suhtlemise saatefunktsiooni. Ühte faktorisse on langenud alati ka õpi-

laste mis tahes kunstilised tegevused (nt musitseerimine, joonistamine, luuletamine) ning avatus uuele infole ja tulevikule, mis osutab nende fenomenide vastastikusele seotusele.

Elustiili võib Heino Liimetsa järgi käsitada kui sotsioloogilist, arengupsühholoogilist ning pedagoogilist konstrukti (1). Seega esineb elustiil ühtaegu kui arengu tingimus, inimese arengu seaduspärasusi väljendav fenomen ning kujundatav kvaliteet. Ühele konkreetsele koolile iseloomulikku elustiili nimetatakse koolikultuuriks. Mis tahes koolikultuuri ning selle kooli kui organisatsiooni arengu ja tulevikule avatuse seisukohalt on seega vägagi tähtis, mis sugune roll on seal täita muusikal. Seda muidugi eeldusel, et nende fenomenide areng kulgeb käsikäes.

2005. aasta märtsis-aprillis viisime Tallinna Üldgümnaasiumis, Rocca al Mare Koolis ning Kalamaja Põhikoolis läbi uurimuse, selgitamaks, missugune on muusika roll nendes koolikultuurides. Selleks uurisime, kuidas väärtustavad muusikat õpilased ning õpetajad; missugune on muusika osatähtsus kooli traditsioonides; kui olulisel määral vahendab muusika suhteid õpetajate ja õpilaste vahel; kuidas seostatakse muusikat kooli tulevikuarenguga; kas muusika kuulub n-ö head kooli iseloomustavate kvaliteetide hulka. Uurimistöös koostasime ankeedi nii õpilastele kui õpetajatele. Üldgümnaasiumis osales küsitluses 30 õpetajat ja 100 õpilast, Rocca al Mare Koolis 40 õpetajat ja 87 õpilast, Kalamaja Põhikoolis 21 õpetajat ja 103 õpilast. Vastanute hulgas oli õpilasi 8.–11. klassini.

Üldistatult võib öelda, et kõigis kolmes koolikultuuris väärtustatakse muusikat vägagi. Nii Rocca al Mare Koolis kui ka Kalamaja Põhikoolis tunneb väga suurt ja suurt huvi muusika vastu ca 3/4 õpilastest ning sama hulk õpetajatest. Üldgümnaasiumis on see hulk mõlemas kategoorias ca 2/3. Rocca al Mare Koolis on õpetajate hulgas muusikast populaarsem vaid kirjandus, õpilaste seas sport (eriti noormeestel). Teisel kohal spordi järel on huvide pingereas muusika ka Üldgümnaasiumi ning Kalamaja õpilastel. Kõige muusikalembesem nimetatud kolmest koolist näib olevat viieaastane Rocca al Mare Kool, kus 90% õpetajatest (Üldgümnaasiumis 37%, Kalamajas 50%) peab kooli traditsioonides ning nende loomisel muusika rolli väga oluliseks. Õpilastest arvas Rocca al Mare Koolis samamoodi 68%, Üldgümnaasiumis 8% ning Kalamajas 37%.

Järgnevalt toomegi illustatsiooniks ilmekaid õpilaste öeldud selgitusi, miks muusika peaks olema või on koolikultuuris tähtsal kohal.

Muusika paneb naeratama. (Rocca al Mare Kool)

Muusika on kõiges – järelikult väga suures osas koolielus. (Rocca al Mare Kool)

Muusika teeb meie koolist MEIE kooli. (Rocca al Mare Kool)

Muusika ühendab inimesi läbi südame ja hinge. (Üldgümnaasium)

Kooli hümnid laulmine üheskoos võib isegi pisara silma tuua. (Üldgümnaasium)

Meie kool, nagu üks õige eestlane, on laulurahvas. (Üldgümnaasium)

Muusika aitab alati. (Üldgümnaasium)

Enamik põhjendusi (ka ülaltoodute hulgas) muusika vajalikkuse kohta koolis või selle osatähtsuse kohta traditsioonides seostuski selle olulisusega sotsiaalsete suhete loomise või säilitamise seisukohalt. See haakub eespool nimetatud elustiiliuurimuse faktoranalüüsides. Muusikat peetakse oluliseks nn meie-tunde loomisel, traditsioonilis-

te ürituste (jõulupeod jt) ja pidude eeskavade täitena, kooli teatud sümbolina (koolilaul, hümn), inimesi koondava jõuna. See tähendab, et muusikat peetakse oluliseks niivõrd, niivõrd see täidab mingit vahendavat rolli, on vahendiks millegi muu jaoks. Kordagi ei leidnud aga üheski koolis nimetamist, et muusika kui kunst on seda väärt, et koolikultuuris väärikat positsiooni omada.

Kui mingit fenomeni hinnatakse mitte tema enda pärast, vaid temas nähakse eelkõige vahendit mingi muu kasu saamiseks või eesmärgi täitmiseks, tekib paratamatult küsimus, kas suudab ta siis täiel määral täita ka seda temalt oodatavat funktsiooni, kuna ta väärtus jääb paljuski tabamata. Vastuse sellele küsimusele võiksime tuletada näiteks väidetest selle kohta, mida mõistetakse nn hea kooli all. Mõiste “hea kool” sisaldab nii hinnangut olemasolevale kui ka kujutlusi ideaalist, mille poole peaks liikuma. Nõnda seostuvad kujutelmad heast koolist tulevikuvisioonidega.

Et suhteid tugevdavas ja vahendavas funktsioonis olev muusika pole ilmselt suutnud talle pandud taolisi ülesandeid täielikult täita, osutab kas või see, et kõigis koolides hindavad õpetajad ja õpilased omavahelisi suhteid ebaadekvaatselt ning ka rahulolu oma kooliga erineb suuresti õpetajate ja õpilaste positsioonilt vaadatuna. Õpetajad on tunduvalt rahulolevamad kui õpilased. Ühel meelel ollakse aga selles, missugune peaks hea kool olema. Kõikjal tõstatatakse sellega seoses esile eelkõige häid ning harmoonilisi inimestevahelisi suhteid (nii õpilastel õpetajatega kui ka õpilastel omavahel ja õpetajatel omavahel), mis osutab, et olukord selles plaanis praegu veel tegelikult hea pole. Suhete järel nimetatakse kooli materiaalset keskkonda ja baasi, õpikeskkonda. Muusikat ja muusikalist tegevust hea kooli karakteristikuna ei nimetanud kahjuks keegi.

Kirjandus

1. Liimets, A. Heino Liimetsa teadusliku loomingu tuum. Rmt: Heino Liimets: Ülevaade elust ja teaduslikest ideedest. An overview of his life and scientific ideas. A. Liimets (Koost). Tallinn, TPÜ, 1998. 21–30.

2. Liimets, A. Õppimine kui tegevus Eesti õpilaste elustiilis 1975–1998. Rmt: Õppimine mitmest vaatenurgast. Toimetanud ja koostanud A. Liimets, V.-R. Ruus (Acta Universitatis Scientiarum et Artis Educandi Talinnensis: A24 Humaniora). Tallinn, TPÜ, 2004. 34–59.